

УДК 81-115'373

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.4/29.209643>**Тетяна ТАРАНУХА,***orcid.org/0000-0002-8144-6359**старший викладач кафедри німецької мови та методики її викладання
Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
(Кропивницький, Україна) tetyana.taranukha@gmail.com***Микола ВЕРЕЗУБЕНКО,***orcid.org/0000-0002-3533-8525**старший викладач кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики
Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
(Кропивницький, Україна) verezubenko@ukr.net*

СТРУКТУРНО-ГРАМАТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ РИС ХАРАКТЕРУ ЛЮДИНИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКІЙ МОВАХ І ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

У статті розглянуто фразеологічні одиниці у складі німецької та української мов із позиції їхньої структури граматичного ладу. Для здійснення аналізу було відібрано фразеологізми на позначення рис характеру людини та виконано порівняльний опис у німецькій та українській мовах. З урахуванням граматичних категорій, властивих фразеологізмам, розрізняють субстантивні, дієслівні, ад'єктивні й адвербіальні фразеологізми. У реченні вони виконують різні синтаксичні функції; основні з них – суб'єктна синтаксема, предикатна синтаксема, атрибутивна синтаксема та адвербіальна синтаксема. З позиції синтаксичного аналізу фразеологічних одиниць їх поділяють на конструкції із сурядним та підрядним зв'язком, які було виявлено в складі обох досліджуваних мов як підрядні та сурядні словосполучення. У контексті ад'єктивних фразеологічних одиниць на особливу увагу заслуговують компаративні та некомпаративні фразеологічні одиниці. У компаративних фразеологічних одиницях перший компонент ад'єктивних порівнянь зазвичай вживається в основному буквальному значенні. Функція другого компонента завжди посилена, оскільки він позначає ступінь ознаки, яка виражена першим компонентом. Перший компонент називається основою порівняння, а другий – об'єктом порівняння. У некомпаративних відсутні такі відношення між компонентами виразу і значення фразеологізму витікає з усієї конструкції. Фразеологізми зі структурою сурядного словосполучення побудовані на основі сурядного зв'язку поєднання однофункціональних, граматично рівноправних компонентів. Для компонентів сурядних словосполучень характерні однакове морфологічне оформлення та однотипність семантики. До фразеологічних одиниць зі структурою речення належать фразеологізми на позначення рис характеру людини, які мають будову простого речення та фразеологізми, які мають будову складного речення. Фразеологізми зі структурою простого речення поділяють на неозначено-особові речення, безособові речення, означено-особові речення, узагальнено-особові речення. У контексті фразеологічних одиниць зі структурою складного речення виділяють складносурядні речення (сполучникові та безсполучникові), а також складнопідрядні речення з підрядними: умови (сполучникові, безсполучникові), часу, місця, мети, наслідкові, додаткові, порівняльні й означальні.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, граматичний лад, німецька мова, українська мова, синтаксичні конструкції.

Tetiana TARANUKHA,*orcid.org/0000-0002-8144-6359**Senior Lecturer of the Department of the German Language and Methodology of its Teaching
of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University
(Kropyvnytskyi, Ukraine) tetyana.taranukha@gmail.com***Mykola VEREZUBENKO,***orcid.org/0000-0002-3533-8525**Senior Lecturer of the Department of Translation, Applied and General Linguistics
of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University
(Kropyvnytskyi, Ukraine) verezubenko@ukr.net*

STRUCTURAL AND GRAMMATICAL CLASSIFICATION OF PHRASEOLOGICAL UNITS DENOTING FEATURES OF HUMAN CHARACTER IN THE UKRAINIAN AND GERMAN LANGUAGES AND THE SPECIALITIES OF THEIR TRANSLATION

The article considers phraseological units in the German and Ukrainian languages from the standpoint of their grammatical structure. To carry out the analysis, the authors selected phraseological units denoting human character traits and made a comparative description in German and Ukrainian. According to the grammatical categories of phraseological units, there are substantive, verbal, adjective and adverbial phraseologies. In a sentence, they perform various syntactic functions; the main ones are subject syntax, predicate syntax, attributive syntax and adverbial syntax. From the standpoint of syntactic analysis, phraseological units are divided into constructions with conjunctive and subordinate clauses, which were found in both studied languages as subordinate and conjunctive phrases. In the context of adjectival phraseological units, comparative and non-comparative phraseological units deserve special attention. Within comparative phraseological units, the first component of adjective comparison is usually used in its basic literal meaning. The function of the second component is always enhanced because it indicates the degree of the feature that is expressed by the first component. The first component is called the basis of the comparison, and the second is the object of the comparison. There are no such relations between the components of the expression in non-comparative phraseological units and the meaning of the phraseological unit follows from the whole construction. Phraseological units with the structure of a coordinated phrase are built on the basis of coordinated connection between single-function, grammatically equal components. The components of consonant phrases are characterized by the same morphological structure and uniformity of semantics. Phraseological units with a sentence structure include phraseological units denoting human character traits that have the structure of a simple sentence and phraseological units that have the structure of a complex sentence. Phraseologisms with the structure of a simple sentence are divided into indefinite-personal sentences, impersonal sentences, definite-personal sentences, generalized-personal sentences. In the context of phraseological units with the structure of a complex sentence, there are compound sentences (with or without conjunctions), as well as compound sentences with subordinate clauses of condition (with or without conjunctions), of time, of place, of purpose, of consequence, objective, comparative and attributive.

Key words: phraseological unit, grammatical system, the German language, the Ukrainian language, syntactic constructions.

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку мовознавства характеризується підвищеним інтересом до порівняльного вивчення мов. Актуальними проблемами в сучасній теорії фразеології є виявлення спільних і відмінних ознак у фразеологічних системах споріднених і неспоріднених мов та визначення способів перекладу.

Аналіз досліджень. Проблема систематизації та класифікації фразеологічного складу мови постійно перебуває в полі зору мовознавців. Свідченням цього є низка монографій та дисертаційних досліджень, присвячених цій тематиці в українській (А. Архангельська, Ю. Прадід, О. Селіванова, В. Ужченко, Д. Ужченко), російській (М. Алефіренко, Н. Семененко), англійській (О. Арсент'єва, О. Кунін), німецькій (Я. Баран, Н. Лалаян, О. Райхштейн, Н. Burger, W. Fleischer, С. Földes) та романських (Н. Стрілець) мовах, в яких фразеологізми описуються з огляду на взаємодію лексико-семантичних і морфологічних явищ у процесі виникнення і функціонування фразеологічних одиниць.

Мета статті. Зіставний аналіз фразеологічних одиниць у структурно-граматичному аспекті спрямований на виявлення їхнього структурно-граматичного паралелізму та структурно-граматичних розбіжностей у німецькій та українській мовах. Матеріалом дослідження є фразеологічні

одиниці на позначення рис характеру людини української та німецької мов, отримані шляхом суцільної вибірки із фразеологічних словників.

Виклад основного матеріалу. Серед структурно-граматичних типів фразеологічних одиниць на позначення рис характеру людини виділяємо різні семантико-граматичні групи.

1. Фразеологічні одиниці зі структурою словосполучення. Фразеологізми, співвідносні зі словосполученням, організуються за моделями вільних сполучень слів, властивих тій чи тій мові. Такі фразеологізми співвідносяться з різними частинами мови. З урахуванням граматичних категорій, властивих фразеологізмам, розрізняють субстантивні, дієслівні, ад'єктивні й адвербіальні фразеологізми. У реченні вони виконують різні синтаксичні функції; основні з них – підмет, присудок, означення та обставина (Баран, 2008: 67). У словосполученнях між елементами можливий сурядний або підрядний тип синтаксичного зв'язку. Фразеологізми зі структурою підрядного словосполучення поділяються на такі морфологічні розряди:

1) іменникові (субстантивні) фразеологічні одиниці: укр. *Валаамова ослиця* (Білоноженко, 1993: 590), *Боже теля* (Білоноженко, 1993: 879), *мокра курка* (Білоноженко, 1993: 406), *тверда рука* (Ужченко, 1998: 177), *добня неотесана*

(Білоноженко, 1993: 255), *Хома невірний* (Білоноженко, 1993: 934), нім. *ein schlapper Hund* (Гаврись, 1981: I, 352) – «мокра курка, тютя», *ein leibhafter Teufel, ein wahrer Teufel, der reine Teufel* (Гаврись, 1981: II, 243) – «чорт, а не людина (про жорстоку, підступну людину)», *gemeiner Ohrwurm* (Гаврись, 1981: II, 92) – «обмовник», *ungläubiger Thomas* (Гаврись, 1981: II, 247) – «Хома невірний (людина, яка не хоче вірити очевидним фактам, піддає сумніву те, що є беззаперечною істиною)», *ein sanfter Heinrich* (Гаврись, 1981: I, 320) – «скромна людина» та субстантивно-субстантивні: укр. *макітра розуму* (Білоноженко, 1993: 461), *олух царя небесного* (Ужченко, 1998: 136), *агнець Божий* (Білоноженко, 1993: 16), *хазяїн свого слова* (Білоноженко, 1993: 919), *лицар печального (сумного) образу* (Білоноженко, 1993: 430), *Kalb Moses* (Duden, 2002: 391) – «дурна людина», нім. *ein Mann der Tat* (Duden, 2002: 500) – «рішучий чоловік», *ein Mann der Form* (Гаврись, 1981: II, 40) – «людина, яка додержується правил пристойності, вихована людина», *eine Tochter Evas* (Duden, 2002: 773) – «пихата дівчина»;

2) прикметникові (ад'єктивні) фразеологічні одиниці. Прикметникові фразеологічні одиниці відрізняються від слів-прикметників тим, що позначають не ознаку взагалі (безвідносно до об'єкта), а ознаку стосовно людини (Єсипенко, 1992: 133). Вони представлені компаративними та некомпаративними фразеологізмами.

1. Компаративні фразеологічні одиниці. Для ад'єктивних порівнянь характерною є двоплановість значення: одне порівнюється з іншим. Така структура значення виділяє його як фразеологічне значення особливого роду, а саме компаративне. Перший компонент ад'єктивних порівнянь зазвичай вживається в основному буквальному значенні. Функція другого компонента завжди підсилена, оскільки він позначає ступінь ознаки, яка виражена першим компонентом. Перший компонент називається основою порівняння, а другий – об'єктом порівняння (Кунін, 1996: 139): укр. *дурний як пробка* (Білоноженко, 1993: 703) – «дуже обмежений, нерозвинений», як із клоччя батіг (Ужченко, 1998: 78) – «слабохарактерний, нерішучий, безвольний», як муха в окропі (Ужченко, 1998: 116) – «хтось енергійний, швидкий і т. ін.», як мокра курка (Ужченко, 1998: 92) – «безвольна, нерішуча, жалюгідна на вигляд людина», нім. *giftig wie eine Spinne* (Гаврись, 1981: I, 206) – «злий як гадюка», *emsig (fleißig) wie eine Biene* (Гаврись, 1981: I, 101) – «працьовитий як бджола», *stur wie ein Ochse* (Гаврись, 1981: II, 86) – «упертий як осел».

2. Некомпаративні фразеологічні одиниці: укр. *бистрий на розум* (Білоноженко, 1993: 23) – «тямущий, кмітливий», *бистрий на слово* (Білоноженко, 1993: 23) – «дотепний», *клепаний на язик* (Білоноженко, 1993: 381) – «здатний дотепно і влучно говорити», *держкий на язик* (Білоноженко, 1993: 232) – «який уміє мовчати, не розголошувати таємниць», *легкий на слово* (Білоноженко, 1993: 418) – «говіркий, дотепний», *лепетливий на язик* (Білоноженко, 1993: 421) – «балакучий, язикастий», *слабий на утори* (Білоноженко, 1993: 823) – «невитриманий, невірноважений», *на розум кволий* (Білоноженко, 1993: 367) – «розумово обмежений, недоумкуватий», нім. *mit dem Latte laufen* (Гаврись, 1981: II, 11) – «бути придуркуватим», *aus Schilda stammen* (Гаврись, 1981: II, 162) – «бути роззявою, йолопом», *aus (von) Dummsdorf (Dumbach) sein* (Duden, 2002: 176) – «бути дурним», *den Nacken hoch tragen* (Гаврись, 1981: II, 67) – «бути бундючним, гордовитим, пихатим», *einen Nagel im Kopfe haben* (Гаврись, 1981: II, 68) – «1. бути зарозумілим, пихатим; 2. бути придуркуватим», *ein Schloss am (vor dem) Mund haben* (Гаврись, 1981: II, 167) – «бути неговірким, небалакучим», *Sonne im Herzen haben* (Гаврись, 1981: II, 199) – «бути життєрадісним».

3. Дієслівні фразеологічні одиниці.

Дієслівні фразеологізми виражають загальне значення дії. Їм властиві граматичні категорії часу, виду, особи, числа, способу і стану (Баран, 2008: 68). У реченні дієслівні фразеологізми виконують синтаксичну функцію присудка. Опорним компонентом дієслівних фразеологізмів слугують дієслова, єдиною їх формою підрядного зв'язку є прилягання. Більшість дієслівних компаративних фразеологізмів другим компонентом мають лексему, лише деякі – сполучення лексем: укр. *величатися як поросля на орчику (як свиня в дощ, як кошеня в попелі)* (Ужченко, 1998: 154), *позбутися клепки* (Білоноженко, 1993: 662) – «втратити розсудливість, стати нерозумним, дурним», *розгубити ролики* (Білоноженко, 1993: 748) – «втратити здатність правильно думати, діяти», *тримати ніс за вітром* (Ужченко, 1998: 123) – «діяти непослідовно, безпринципно, змінюючи свої переконання й поведінку відповідно до обставин», нім. *sich wie ein Pfau spreizen* (Гаврись, 1981: II, 102) – «величатися як павич», *denken wie ein Seifensieder* (Гаврись, 1981: II, 189) – «бути безтурботним; досл.: думати як миловар», *lügen wie eine Leichenrede* (Гаврись, 1981: II, 34) – «досл. брехати як некролог».

4. Адвербіальні фразеологізми представлені лише фразеологічними одиницями української мови. Для адвербіальних фразеологізмів харак-

терний сталий порядок розташування компонентів: *як засв'ятана дівка* (Ужченко, 1998: 43) – «несміливо, сором'язливо, ніяково», *тихою сапою* (Ужченко, 1998: 179) – «з сл. *діяти* і т. ін. приховано, нишком», *щедрою рукою* (Білоноженко, 1993: 773) – «не виявляючи скупості, не шкодуючи». Ці фразеологічні одиниці належать до якісних адвербіальних фразеологізмів, оскільки позначають ознаки процесу, тобто характеризують його з якісного боку.

Фразеологізми зі структурою сурядного словосполучення побудовані на основі сурядного зв'язку поєднання однофункціональних, граматично рівноправних компонентів. Для компонентів сурядних словосполучень характерні однакове морфологічне оформлення та однотипність семантики (Вихованець, 1993: 206). В українській мові виявлено субстантивні, ад'єктивні та дієслівні фразеологізми із сурядним зв'язком, у німецькій мові функціонують переважно ад'єктивні: укр. *ні риба ні м'ясо* (Білоноженко, 1993: 735) – «безвольна, безхарактерна людина», *купить і продасть* (Ужченко, 1998: 91) – «підступний, лицемірний», нім. *klein, aber oho* (Duden, 2002: 416) – «малий, але дуже старанний», *ні Богу свічка, ні чортові кочерга* (Ужченко, 1998: 12) – «нічим не примітна людина», нім. *nicht warm und nicht kalt* (Duden, 2002: 841) – «байдужий», *weder Tod noch Teufel fürchten* (Duden, 2002: 773) – «не боятися нікого і нічого».

2. Фразеологічні одиниці зі структурою речення.

Речення – висловлення, яке повідомляє про щось і розраховане на слухове або зорове (на письмі) сприйняття. Речення характеризують комунікативність (структура речення здатна входити до будь-яких форм спілкування, вписуватися в конституацію мовлення), порівняна самостійність (кожне речення виражає порівняно закінчену думку), структурна цілісність (кожне речення будується за певним структурним зв'язком), предикативність (співвіднесення змісту речення з дійсністю) та модальність (ставлення мовців до змісту речення) (Кочерган, 1999: 250).

До фразеологічних одиниць зі структурою речення (до комунікативних одиниць) належать фразеологізми на позначення рис характеру людини, які мають будову простого речення, та фразеологізми, які мають будову складного речення.

1. Фразеологізми зі структурою **простого речення** поділяються на такі моделі:

1) фразеологічні одиниці зі структурою двоскладних простих речень (поширених та непоши-

рених): укр. *Бог розумом обділив* (Білоноженко, 1993: 38) – «хто-небудь розумово обмежений, не може правильно мислити, діяти, оцінювати щось», *глузд за розум завертає* (Білоноженко, 1993: 173) – «хто-небудь не може нормально мислити, діяти», нім. *Narren wachsen unbegossen* (Гаврись, 1981: II, 71) – «дурнів не сіють, не орють, вони самі родяться», *zwei Narren geben keinen Weisen* (Гаврись, 1981: II, 71) – «один мудрий вартий десятих дурних», *die dümmsten Bauer haben die größten Kartoffeln* (Гаврись, 1981: II, 271) – «дурням щастить», *Er kann mehr als Grütze löffeln* (Гаврись, 1981: II, 286) – «Він хлопець не дурень»;

– неозначено-особові речення: нім. *Man kann mit jemandem Pferde stehlen* (Гаврись, 1981: II, 103) – «на кого-небудь можна надіятися, як на кам'яну гору», *Man kann mit jemandem Wände einrennen* (Гаврись, 1981: II, 299) – «кому-небудь хоч кіл на голові теши», *jemand muss noch ein paar Butterbrote essen* (Гаврись, 1981: I, 133) – «мало каші з'їв», *jemand hat den Esel im Galopp verloren* (Duden, 2002: 200) – «дурний, обмежений». В українській мові фразеологічних одиниць на позначення рис характеру людини зі структурою неозначено-особових речень не виявлено;

– безособові речення: нім. *bei jemandem piept es* (Duden, 2002: 578), *bei jemandem spuckt es [im Kopf]* (Duden, 2002: 722) – «хтось несповна розуму», *bei jemandem zwitschert es* (Гаврись, 1981: II, 354) – «в кого-небудь клепки бракує у голові», *es fehlt jemandem an Herzensbildung* (Гаврись, 1981: I, 333) – «хто-небудь, нетактовна людина». В українській мові фразеологічних одиниць на позначення рис характеру людини зі структурою безособових речень не виявлено;

2) фразеологічні одиниці із структурою односкладних речень:

– означено-особові речення: нім. *Lass dir das Narrendiplom ausstellen!* (Гаврись, 1981: II, 71) – «та ти ж заплішений дурень!»; укр. *Велика, як драбина, глупа, як цапина. Високий, як тополя, а дурний, як квасоля.*

– узагальнено-особові речення: укр. *З чужим розумом в люди не вийдеш. Розум за гроші не купиш. З чужим розумом довго не проживеш. Не живи чужим розумом. На свій розум надійся, та й за чужий тримайся. Аж до смерті розуму учися – і дурнем помреш. Другого запитай, а свій розум май. Вчися розуму не до старості, а до смерті.* У німецькій мові фразеологічних одиниць на позначення рис характеру людини зі структурою узагальнено-особових речень не виявлено;

– безособові речення: укр. *Мертвого не вилічити, а дурного не вивчити. У кого нема розуму*

вродженого, не буде й навороженого. У німецькій мові фразеологічних одиниць на позначення рис характеру людини зі структурою безособових речень не виявлено;

– неозначено-особові: укр. *Грошовитого й дурня почитують*. Нім. *Dumm geboren und nichts dazugelernt* (Duden, 2002: 175) – «дуже дурний», *den Schweinen wird alles Schwein* (Duden, 2002: 692) – «в кого поганий характер, той в усьому бачить щось погане»;

3) фразеологічні одиниці зі структурою нечленованих речень: нім. *heilige Einfalt!* (Duden, 2002: 185) – «свята наївність!», *du ahnungsloser Engel!* (Duden, 2002: 193), *Kind Gottes!* (Duden, 2002: 409) – «не будь таким наївним!», *Köpfchen, Köpfchen!* (Duden, 2002: 428) – «потрібно мати розум!». У нечленованих реченнях не можна виділити ні підмета, ні присудка (як у двоскладному реченні), ні головного члена односкладного речення. Нечленоване речення не кваліфікують у термінах членів речення, визначаючи здебільшого належність слова, що створює структурну схему нечленованого речення, до специфічного класу слів-речень (у цьому разі до вигуків) (Вихованець, 1993: 68). В українській мові фразеологічних одиниць на позначення рис характеру людини зі структурою нечленованих речень не виявлено.

2. Фразеологічні одиниці із структурою **складного речення** представлені в роботі такими моделями:

1) складносурядні речення (сполучникові та безсполучникові): укр. *Мудрий носить язик у серці, глупий – серце на язиці. Дурний не побачить, а розумний мовчатиме*; нім. *Fleißige Hand erwirbt, faule Hand verdirbt* (досл.: старанні руки заробляють, а лінівні руки псують), *Sagt er blau, so sagt sie grau* (укр.: Впертий: ти йому “стрижене”, він тобі “смалене”);

2) складнопідрядні речення з підрядними:

– умови (сполучникові, безсполучникові). У німецькій мові ця модель представлена такими ФО: *Könnte der Narr schweigen, so wäre er weis* (досл.: Якби дурний міг мовчати, він би був мудрим), *Wenn Dummheit wehtäte, müsste er/ sie usw. den ganzen Tag schreien* (Duden, 2002: 176) – «хтось дуже дурний»;

– часу: укр. *Доки дурний наговориться, то розумний наробиться; Мудрий мовчить, коли дурний ворчить*; нім. *Wenn man vom Rathaus kommt, ist man klüger* (Duden, 2002: 601) – «Розумнішим стають пізніше»; *Wenn die Dummen zu Markt gehen, kriegen die Klugen Geld* (Гаврись, 1981: I, 326) – «Коли дурні ідуть на ринок, розумні заробляють гроші»;

– місця: укр. *Де сила не бере, там треба розумом підсобити*; нім. *Wo einer weise ist, sind zweie glücklich*.

– мети: нім. *Zu dumm sein, um einen Pudding an die Wand zu nageln* (Duden, 2002: 590) – «бути дуже дурним»;

– наслідкові: нім. *Er lügt, dass sich die Balken biegen* (Duden, 2002: 494) (укр. Бреше і оком не моргне); *Jemand ist so dumm, dass er brummt* (Duden, 2002: 174) – «хтось дуже дурний»;

– додаткові: укр. *Трапляється, що й на мудрому чорт катається; Кого щастя згубити хоче, тому перше розум відбере*; нім. *Wer neidet, der leidet* (укр. Заздрісний від чужого щастя сохне), *Neidhart kann's nicht leiden, dass die Sonne ins Wasser scheint* (укр. «Заздрісний від чужого щастя сохне»); *Was man nicht im Kopfe hat, muss man in den Beinen haben* (Гаврись, 1981: I, 404) – «За дурною головою і ногам нема спокою»;

– порівняльні: укр. *Дурний думає, як сорока лімає*; нім. *Ein Narr kann mehr fragen, als sieben Weise sagen* (досл.: Дурень може більше запитати, ніж семеро мудрих відповісти); *Der Geizhals liegt auf seinem Geld wie der Hund auf dem Heu* (досл.: Жадібний лежить на свої грошах як собака на сні);

– означальні: нім. *Kein weiser Mann ward je genannt, an dem Mann nicht eine Torheit fand* (Гаврись, 1981: II, 71) – «І на мудрім дідько на Лису гору їздить».

У результаті аналізу були виявлені також складнопідрядні речення з кількома підрядними: означальним та додатковим (послідовна підрядність): нім. *Eifersucht ist eine Leidenschaft, die mit Eifer sucht, was Leiden schafft* (Гаврись, 1981: I, 167) – «Ревнощі – це пристрасть, що завдає лише страждання»; додатковим та умови (паралельна підрядність): нім. *Wer einmal lügt, dem glaubt man nicht, wenn er auch die Wahrheit spricht* (Duden, 2002: 494) (Хто одного разу обманув, тому вже не повірять, коли він навіть правду скаже);

3) складні синтаксичні конструкції (складні речення з різними видами зв'язку (з сурядним та підрядним): *Мовчи, так подумують, що ти розумний; З дурним каші не зварии: або пишно не вкипить, або вогонь не горить; Мудрий Іван пошкоді: коні вкрали, тоді він стайню зачинив*; нім. *Nur kein Neid, wer hat, der hat* (Duden, 2002: 542) – «А ти заздрісний!».

Проведений аналіз засвідчив, що в українській та німецькій мовах фразеологізми на позначення рис характеру людини мають різноманітну структурно-граматичну семантику, різні способи вираження синтаксичних відношень та яскраво виражену образну семантику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н. Ф. Фразеология и паремология. Москва : Наука, 2009. 344 с.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
3. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ : Академія, 1999. 288 с.
4. Кунин А. В. Курс фразеології сучасного англійського мови. Москва : Высшая школа, 1996. 381 с.
5. Мізін К. І. Компаративна фразеологія. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2007. 168 с.
6. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови. Київ : Знання, 2007. 494 с.
7. Українські прислів'я та приказки / Упор. Д. Єсипенко, М. Новиченко. Київ : Знання, 1992. 96 с.
8. Фразеологія: знакові величини / Баран Я. А. та ін. Вінниця : Нова книга, 2008. 256 с.
9. Німецько-український фразеологічний словник: в 2 т. / В. І. Гаврись, О. П. Пророченко. Київ : Рад. Школа, 1981.
10. Фразеологічний словник української мови / уклад. В. Д. Ужченко та ін. Київ : Освіта, 1998. 224 с.
11. Фразеологічний словник української мови: у 2 кн. / уклад. В. М. Білоноженко та ін. Київ : Наук. думка, 1993. Кн. 1. 528 с.; Кн. 2. С. 529–980.
12. Duden. Redewendungen. Band 11. Mannheim: Dudenverlag, 2002. 995 S.

REFERENCES

1. Alefirenko N. F. Frazеologiya i paremiologiya / N. F. Alefirenko, N. N. Semenenko. [Phraseology and Paremiology]. M.: Flinta: Nauka, 2009. 344 p. [in Russian].
2. Vihovanecz` I. R. Gramatika ukrayins`koyi movi: Sintaksis. [Grammar of the Ukrainian language: Syntax]. K.: Libi`d`, 1993. 368 p. [in Ukrainian].
3. Kochergan M. P. Zagal`ne movoznavstvo [general linguistics]. K.: Akademi`ya, 1999. 288 p. [in Ukrainian].
4. Kunin A. V. Kurs frazeologii sovremennogo angliyskogo yazyka: [uchebnik] / [The phraseology course of modern English: (textbook)]. M.: Vysshaya shkola, 1996. 381 p. [in Russian].
5. Mizin K. I. Komparatyvna frazeolohiya [Comparative phraseology]. Kremenchuk : PP Shcherbatykh O. V., 2007. 168 p. [in Russian].
6. Uzhchenko V. D. Frazеolohiya suchasnoyi ukrayins`koyi movy / V. D. Uzhchenko, D. V. Uzhchenko [Phraseology of the modern Ukrainian language]. K.: Znannya, 2007. 494 p. [in Ukrainian].
7. Ukrayins`ki prysliv`ya ta prykazky / [upor. D. Esypenko, M. Novychenko] [Ukrainian proverbs and sayings]. K.: 1992. 96 p. [in Ukrainian].
8. Frazеolohiya: znakovi velychyny / [YA. A. Baran, M. I. Zymomyra, O. M. Bilous, I. M. Zymomyra] [Phraseology: sign values]. Vinnytsya: Nova knyha, 2008. 256 p. [in Ukrainian].
9. Nimets`ko-ukrayins`kyy frazeolohichnyy slovnyk: v 2 t. / V. I. Havrys`, O. P. Prorochenko [German-Ukrainian phraseological dictionary: in 2 books]. K.: Rad. Shkola, 1981. [in Ukrainian and German].
10. Frazеolohichnyy slovnyk ukrayins`koyi movy / [ed. V. D. Uzhchenko and others.] [Phraseological dictionary of the Ukrainian language]. K.: Osvita, 1998. 224 p. [in Ukrainian].
11. Frazеolohichnyy slovnyk ukrayins`koyi movy: u 2 kn. / [ed. V. M. Bilonozhenko and others.] [Phraseological dictionary of the Ukrainian language]. K.: Nauk. dumka, 1993. Book 1. P. 528; Book 2. Pp. 529–980 [in Ukrainian].